

Ivan Platovnjak

Pomen izvora, doživljanja in izražanja veselja svetopisemskih žensk za današnji čas

The Significance of the Origin, Experience, and Expression of Joy in Biblical Women for Today

Povzetek: Prispevek z namenom osvetlitve sodobnega razumevanja človeške radosti obravnava pomen veselja v življenju svetopisemskih žensk ter njegov izvor, doživljanje in izražanje. V prvem delu so analizirani svetopisemski liki iz Stare in Nove zaveze; videti je, da je njihovo veselje tesno povezano z Božjim delovanjem, vero, zvestobo in odnosom do skupnosti. Drugi del prispevka prinaša primerjalno analizo svetopisemskega in sodobnega antropološko-teološkega pojmovanja veselja. Uporabljene so posamezne psihološke, filozofske in teološke teorije, ki poudarjajo, da je veselje več kot čustvo — je duhovna drža, notranji vir smisla in moč za življenje v negotovem svetu. Raziskovalno vprašanje, kako so lahko svetopisemske ženske navdih za razumevanje in izražanje veselja danes, je obravnavano na več ravneh: veselje kot sad zvestobe, kot moč kljub trpljenju, kot liturgična in občestvena drža, kot pot k osebnemu smislu ter kot oblika odpora in upanja. Prispevek končuje teza, da so zgodbe svetopisemskih žensk aktualen vir antropološkega in duhovnega navdih tudi danes, saj nas vabijo k življenju iz vere, upanja in medsebojno deljenega veselja.

Ključne besede: antropologija, Božja navzočnost, krščanstvo, občestvo, teologija, veselje, svetopisemske ženske

Abstract: This article explores the significance of joy in the lives of biblical women, focusing on its origin, experience, and expression, in order to shed light on contemporary understandings of human joy. The first part analyses biblical figures from both the Old and New Testaments, revealing that their joy is closely tied to God's action, faith, fidelity, and their relationship with the community. The second part offers a comparative analysis of biblical and contemporary anthropological-theological conceptions of joy. Selected psychological, philosophical, and theological theories are employed to emphasize that joy is more than an emotion—it is a spiritual disposition, an inner source of meaning, and a strength for living in an uncertain world. The research question—how biblical women can inspire today's understanding and expression of joy—is addressed on multiple levels: joy as the fruit of faithfulness, as strength in the midst of

suffering, as a liturgical and communal attitude, as a path to personal meaning, and as a form of resistance and hope. The article concludes with the thesis that the stories of biblical women remain a relevant source of anthropological and spiritual inspiration today, calling us to live from faith, hope, and shared joy.

Keywords: anthropology, biblical women, God's presence, Christianity, community, theology, joy

1. Uvod

V sodobni družbi je veselje pogosto razumljeno kot bežen občutek sreče, vezan na zunanje okoliščine, dosežke ali materialne dobrine.¹ V kulturi, ki spodbuja potrošnjo, učinkovitost in deklarativno samouresničevanje, je veselje le še ena oblika začasnega zadovoljstva, ki hitro izzveni. Kljub obilici možnosti za ugodje mnogi doživljajo notranjo praznino, izgubljenost in občutek nesmisla, saj je takšno veselje minljivo in odvisno od nestabilnih dejavnikov. Filozof Byung-Chul Han (2015, 35–52) opozarja, da živimo v 'družbi utrujenosti', v kateri človek postane izčrpan subjekt, ujet v logiko stalnega samoizkoriščanja, kar vodi v izgubo pristnega veselja, duha in smisla.

V tej luči postaja aktualno vprašanje: kje najdemo veselje, ki je globlje, trdnjše in trajnejše? Ali obstaja oblika veselja, ki ni odvisna od zunanjih okoliščin, temveč izhaja iz notranjega vira? Svetopisemske žene nam ponujajo to perspektivo veselja – ne kot čustvo trenutnega zadovoljstva, temveč kot odgovor vere, sad zaupanja v Boga in življenja v njegovem Duhu. Njihove zgodbe, vtkane v različne zgodovinske in eksistencialne okvire, razkrivajo, kako se veselje lahko porodi tudi sredi bolečine, neplodnosti, izgube ali negotovosti. Tako veselje ni odmaknjenost od realnosti, temveč poglobljena drža, ki črpa moč iz Božje bližine, obljube in zvestobe.

Prispevek osvetljuje celostno razumevanje veselja – veselja, ki vključuje čustveno, duhovno, antropološko in teološko razsežnost. Osredotočili se bomo na ključna raziskovalna vprašanja: Kaj je izvor veselja pri svetopisemskih ženskah ter kako so ga doživljale in izražale? Kakšna je povezava med svetopisemskim razumevanjem veselja in pa sodobnimi antropološkimi in teološkimi pogledi? Kako so lahko svetopisemske ženske navdih za razumevanje in izražanja veselja danes?

Najprej odkrivamo izvor, doživljanje in izražanje veselja v življenju izbranih svetopisemskih žensk. Nato predstavljamo sodobne antropološke in teološke poglede na veselje, zlasti glede iskanja smisla v času duhovne izpraznjenosti in psihološkega pritiska. V sklepu nakazujemo, kako lahko svetopisemske žene postanejo navdih tudi za današnjega človeka, hrepenečega po veselju, ki ne mine – po življenju, ki ima globino in smisel.

¹ Članek je nastal v okviru projekta J6-50212 „Moč čustev in status ženskih likov v različnih literarnih žanrih Stare zaveze“ ter programa P6-0269 „Religija, etika, edukacija in izzivi sodobne družbe“, ki ju sofinancira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije. Za podporo tej raziskavi niso bili ustvarjeni nobeni novi podatki.

2. Veselje svetopisemskih žensk: izvor, doživljanje, izražanje

V tem poglavju želimo ugotoviti izvor veselja, kakor ga razkrivajo zgodbe svetopisemskih žensk. Raziskujemo načine doživljanja tega čustva in prikazujemo izražanje veselja. Sledimo zgledom v zgodovinskem zaporedju: od pramater in voditeljic v Stari zavezi do Elizabete in Marije ter drugih žena Nove zaveze, ki s svojo zgodbo razodevajo, da je veselje v Svetem pismu vedno tudi sad odnosa z Bogom, s seboj in z drugimi.

a) Sara je na izpolnitev Božje obljube o potomstvu čakala dolgo in boleče. Ko je bila že zelo stara, se ji je ob oznanilu, da bo rodila, izvil smeh, ki je bil sprva poln dvoma in nevere: »Ali bom res rodila, ko sem že ostarela?« (1 Mz 18,13) A ko se otrok končno rodi, se ta isti smeh spremeni v izraz čiste radosti in hvaležnosti: »Bog mi je pripravil smeh; kdor bo to slišal, se mi bo nasmihal.« (21,6) Izvor njenega veselja je v Božji zvestobi, ki presega človeške zmožnosti in logiko. Njeno veselje se rodi iz daru, ki ga človek sam ne more doseči, temveč ga lahko le sprejme (Conybeare 2013, 97–104).

Doživljanje veselja je pri Sari prepleteno z dolgim notranjim bojem: sram zaradi neplodnosti, razočaranje ob dolgem čakanju in ranjenost zaradi preteklih poskusov. A prav zato ima to veselje posebno globino. Ni površinsko ali naglo, temveč izhaja iz notranje preobrazbe. Smeh, ki ga najprej vzbudi dvom, postane simbol prepoznanja Božjega delovanja in novega začetka. Sara sprejme svojo preteklost z vsemi ranami – in jo v trenutku uresničene obljube preobrazi v hvaležnost.

Izražanje njenega veselja pa se ne ustavi samo pri njej. Ko pravi »Bog mi je pripravil smeh; kdor bo to slišal, se mi bo nasmihal« (1 Mz 21,6), vabi k vstopu v radost, ki jo je izkusila, tudi druge. Smeh ni več zasebna izkušnja, temveč postane pripoved o Božji zvestobi. Sara tako postane prva svetopisemska žena, ki svoje veselje javno deli kot pričevanje, preoblikujoče skupnost. Njeno veselje tako ni le osebni čudež materinstva, temveč uvod v zgodbo naroda, ki se bo rojeval iz obljube. V tem smislu ima podobno pomembno mesto v Božjem načrtu tudi Rebeka. (Celarc 2024, 466–469)

b) Mirjam, Mojzesova in Aronova sestra, je prva prerokinja v Svetem pismu. Po čudežnem prehodu Izraelcev čez Trstično morje, kjer jih je Bog rešil pred faraonovo vojsko, se odzove z veseljem, ki preplavi vso skupnost: »Pojte Gospodu, ker je silno vzvišen; konja in jezdec je treščil v morje.« (2 Mz 15,21) Izvor njenega veselja je dogodek, ki ga razume kot neposreden dokaz Božje moči, zvestobe in zaščite. Gre za radost, ki se rodi iz zgodovinskega preobrata: ko je bilo življenje na kocki, se je potrdilo, da je Bog zvest svojim obljubam.

Doživljanje tega veselja pri Mirjam ni zadržano ali notranje zaprto. Nasprotno – je spontano, telesno in vseobsegajoče. Porodi se iz strahu, ki se preobrazi v hvaležnost, in iz nemoči, ki se spremeni v izkušnjo odrešenosti. Mirjam čuti, da mora to veselje deliti: vzame boben, povabi še druge ženske in jih vodi v ples. V tem dejanju se izraža kolektivno olajšanje, zaupanje in globoko spoštovanje do Boga, ki deluje v zgodovini.

Izražanje njenega veselja je torej javno, občestveno in liturgično. Pesem in ples postaneta prva oblika bogoslužja, v katerem se skupnost spominja Božje zvestobe in jo slavi. Mirjam tako ne izraža le lastne hvaležnosti, ampak oblikuje skupno izkušnjo veselja, ki prerašča v hvalnico celotnega ljudstva. S tem utemelji vlogo žensk pri izražanju duhovnih resnic in vnaša veselje kot temeljno razsežnost spomina na odrešenje. Mirjam pooseblja veselje, ki presega osebno doživetje in postaja utelešena prerokba. Njeno veselje je hkrati bogoslužni spomin in preroški klic, ki ljudstvo vabi, naj se vedno znova spominja in zaupa Bogu, ki rešuje (Portier-Young 2024).

c) Debora – prerokinja in sodnica – je po zmagi nad kanaansko vojsko zapela zmagoslavno pesem: »Knezi so bili vodje v Izraelu, ljudstvo jim je voljno sledilo: slavite Gospoda!« (Sod 5,2) Izvor njenega veselja je v prepričanju, da je bila Božje orodje v zgodovinskem trenutku, ko je bila prihodnost ljudstva ogrožena. Zmaga ni posledica njene moči, temveč poslušnosti Božjemu glasu, sodelovanja ljudstva in odločnega poguma. Veselje se v njej poraja kot izraz hvaležnosti, da je smela biti vključena v Božji načrt rešitve.²

Debora veselje doživlja kot notranjo gotovost, da je bila zvesta poklicanosti in da se je Božja volja uresničila. To ni veselje brez truda ali bojazni, pač pa veselje, ki je prečiščeno skozi odgovornost, napetost in zaupanje. V pesmi, ki jo zapoje, ni sledu samohvale ali prevzetnosti. Prevladuje hvaležnost, da so ljudje odgovorili na Božje povabilo, da je Bog deloval – in da je pravičnost zmagala.

Izražanje veselja pri Debori doseže vrh v epski in hvalniški pesmi (Sod 5) – eni najstarejših pesmi v Svetem pismu. Njena vsebina se ne navezuje le na zgodovinski spomin, ampak gre za liturgično besedilo, ki izraža teološko razumevanje zgodovine: Bog posega v tok dogodkov po ljudeh, ki mu zaupajo. Deborino veselje postane pesem naroda, spomin na odrešenje in izročilo za prihodnje rodove. Deborino veselje se po mnenju znanstvenih analiz – še posebej kot to povzema Tyler D. Mayfield (2009, 321–327) – ne izraža izolirano, temveč kot preroški komentar in teološka interpretacija zmage, v kateri se zgodovinski preobrati prepletajo z občestveno hvalnico in tudi oblikovanjem kolektivnega spomina. Ta preroška voditeljica tako kaže, da veselje, ki se rodi iz zvestobe Bogu in sprejetja odgovornosti, zgodovino preobraža v slavljenje.

č) Ana, mati preroka Samuela, je dolgo trpela zaradi neplodnosti, kar je pomenilo družbeno zavrženost in osebno bolečino. V svoji stiski pa se ni zaprla vase, temveč se je z globoko vero obrnila k Bogu in ga vztrajno prosila za otroka. Izvor njenega veselja ni zgolj v uslišanju prošnje, temveč v zaupanju, ki ga je negovala skozi leta trpljenja. Njeno veselje raste iz vere, da Bog vidi, sliši – in ne pozabi tistih, ki so na robu.

Anino doživljanje veselja se razkrije v trenutku, ko začne razumeti, da njen sin ni le dar zanjo, ampak znamenje Božje zvestobe celotnemu ljudstvu. Njena notra-

² Njena vloga je v apokrifnem *Liber Antiquitatum Biblicarum* še bistveno bolj poudarjena kot v svetopisemskih besedilih, saj je opisana kot duhovna voditeljica, ki je Izraelove sinove usmerjala k pokori in molitvi (Avsenik Nabergoj 2024, 38).

nja radost presega osebno zadovoljstvo – postane duhovno spoznanje, da Bog spreminja človeške usode in da v svoji suverenosti povzdiguje ponižane. Ana doživi veselje kot globoko dojetje Božje pravičnosti in dobrote.

Izražanje njenega veselja se uresničuje v njeni pesmi ob rojstvu sina: »Moje srce se raduje v Gospodu, moj rog se dviga v Gospodu.« (1 Sam 2,1) Ta pesem ni le osebna zahvala, temveč teološko in preroško obarvana hvalnica, ki Boga slavi kot branilca zatiranih in darovalca življenja. Po mnenju Randall C. Baileyja (1995) Anina pesem deluje kot teološki okvir za razumevanje zgodovine Izraela: prikazuje namreč Boga, ki povzdiguje ponižane in uveljavlja pravičnost. James W. Ellis (2021, 19–23) pa v njej vidi predpodobo Marijinega Magnifikata, kar še poglobi razumevanje njene preroške in liturgične dimenzije – Anino veselje postane del bogoslužne izročitve, vir navdiha in upanja za vse, ki doživljajo podobne stiske. V njej se notranja molitev preobrazi v pesem, osebna izkušnja pa v javno pričevanje o Božji zvestobi.

d) Judita, vdova iz Betulije, je s svojo modrostjo, odločnostjo in vero postala ključna figura rešitve svojega ljudstva v trenutku velike ogroženosti. Ko je z Božjo pomočjo premagala asirskega vojskovodjo Holoferna, se ni veselila zmage zaradi lastne zasluge, temveč je takoj priznala, da je vse odvisno od Gospoda: »Začnite pesem mojemu Bogu ob pavkah, zapojte Gospodu ob cimbalah. Uberite mu psalm in hvalnico, poveljujte in vzklikajte njegovo ime!« (Jdt 16,1) Izvor njenega veselja je v izkušnji, da Bog posega v zgodovino tudi po tistih, ki so v očeh sveta šibki ali odrinjeni: po ženski, po vdovi, po tihi molivki, ki bolj zaupa, kakor pa deluje po človeški logiki (Nolte in Jordaen 2011, 6–8).

Judita doživlja svoje veselje kot posledico celovite izročitve Božjemu vodstvu. Njeno notranje razpoloženje pred dejanjem je prežeto s postom, molitvijo in upanjem. Po zmagi pa doživi globoko osvoboditev – ne le fizično za ljudstvo, temveč tudi duhovno zase. To je veselje, ki se rojeva iz predanosti Božji volji in iz gotovosti delovanja v skladu z Božjim namenom.

Izražanje tega veselja je mogočno in javno – svojo hvalnico tako zapoje pred vsem ljudstvom. Njena pesem pa ni le opis dogodkov, temveč globok teološki in liturgični odgovor na izkušnjo odrešenja. Z njo povzdiguje Gospoda, poziva skupnost k slavljenju in prihodnje rodove uči, da Bog rešuje po tistih, ki mu zaupajo. Juditino veselje je tudi dejanje oznanjevanja veselja, ki ni samo njeno, ampak skupnostna himna zmage vere.

e) Ruta – Moábka in tujka – se je po moževi smrti odločila za dejanje izjemne zvestobe in predanosti: ostala je z ovdovelo taščo Naomi ter izbrala njen narod in njenega Boga: »Tvoje ljudstvo bo moje ljudstvo in tvoj Bog bo moj Bog.« (Rut 1,16) Izvor njenega veselja je v tej temeljni odločitvi za odnos, za zvestobo in za vero v nekaj, kar ji ni bilo lastno. Ni je vodilo iskanje koristi, ampak ljubezen, solidarnost in odprtost za Božje vodstvo. Njeno veselje raste iz vere, ki se uresničuje v vsakdanjih dejanjih zvestobe: pri opravih na polju, pri obedu, v spoštovanju običajev in sprejetju novega naroda (Palmisano 2023, 51–68).

Doživljanje veselja pri Rut ni burno, temveč postopno, je tih proces notranjega dozorevanja. Njeno veselje ni izbruh trenutka, temveč sad dolge poti, na kateri jo

od izgube do novega začetka vodi Bog. Ko jo Boaz prepozna kot žensko, vredno spoštovanja, in ko postane del Božjega načrta za prihodnost Izraela, se to veselje izrazi v miru, ki napolni skupnost. Ruta izkusi, da jo Bog vidi in ceni – kljub njeni tujosti, preteklosti in ranljivosti.

Izražanje njenega veselja ni pospremljeno s pesmijo ali vzklikom, temveč z življenjem, ki postaja blagoslov. Ko skupnost ob njenem sinu vzklika: »Sin se je rodil Naomi« (Rut 4,17), postane jasno, da se Rutino tiho veselje širi najprej kot dar za taščo, za občestvo in končno za zgodovino odrešenja. Njena vključitev v rodovnik kralja Davida in s tem tudi Jezusa Kristusa daje njenemu veselju globoko mesijansko razsežnost. Ruta uči, da se pravo veselje pogosto rojeva v skritosti, zvestobi in sprejetosti ter da postane še močnejše, ko je vključeno v Božji zgodovinski načrt.

f) Estera, judovska kraljica na perzijskem dvoru, se znajde v izjemno nevarnem položaju, ko je ogroženo življenje njenega ljudstva. Čeprav sprva molči, se po molitvi in notranjem boju odloči tvegati svoje življenje s posredovanjem pri kralju (Večko 2024, 61–79). Njeno dejanje je izraz vere in poguma, ki se ne opira na politično moč, temveč na zaupljivo zavedanje Božje navzočnosti tudi v skritih okoliščinah. Izvor njenega veselja ni samo v zunanji rešitvi, ampak v globoki izkušnji, da Bog deluje tudi takrat, ko se zdi, da se ne da nič več spremeniti. Veselje se rojeva iz notranje zmage vere nad strahom in iz Božje zvestobe, ki presega vse dreme.

Doživljanje veselja je pri Esteri povezano z občutkom rešenosti ne le zase, temveč za celoten narod. Ob zavedanju, da je bilo njeno tveganje smiselno in da je prihodnost njenega ljudstva zagotovljena, se porodi občutek hvaležnosti, olajšanja in globoke radosti. To veselje pa ni lahkotno ali sebično, saj nosi težo žrtve, odločnosti in notranje molitve. Estera se iz pasivne kraljice preobrazi v preroško žensko, ki dojame svoj trenutek poklicanosti: »Kdo ve, če nisi prav za čas, kakršen je zdaj, prišla do kraljevskega dostojanstva?« (Est 4,14)

Izražanje veselja presega osebno raven, saj postane kolektivno praznovanje. Svetopisemsko poročilo pravi: »Mesto Suze je vriskalo od veselja. Pri Judih je bila luč in veselje, radost in čast.« (Est 8,15-16) Ustanovitev praznika purim kot letnega spomina na rešitev ni le obredna počastitev, ampak liturgično izražanje veselja, ki slavi Božje nevidno, a zvesto delovanje (Goldberg 2010, 2–7). Estera tako kaže, da pravo veselje ni vedno povezano z vidnimi čudeži, ampak se rojeva v tistem, a odločnem zaupanju – in vodi v praznik, ki preoblikuje narodovo identiteto.

g) Suzana, krepostna žena, ki sta jo dva vplivna starca krivično obtožila preštevovanja, se v svoji nemoči zateče k Bogu. V trenutku, ko jo vodijo v smrt, z vso vero zakliče k nebeškemu Bogu: »Večni Bog, ki poznaš, kar je skrito /.../.« (DanD 3,42) Izvor njenega veselja je v Božji zvestobi in pravičnosti, ki pride na dan ravno tedaj, ko vse človeške poti odpovedo. Bog je ne zapusti, temveč po preroku Danielu razkrije resnico. Veselje se tako rodi iz globoke zaupne molitve in iz zvestobe, ki jo Bog s svojim posegom potrdi (Marx 2015).

Doživljanje tega veselja je povezano z olajšanjem, osvoboditvijo in notranjo potrditvijo: resnica je bila razkrita, dostojanstvo obnovljeno. Suzana doživi, da Bog

vidi in sliši ter da je pravičnost možna tudi v krivičnem svetu. Njeno veselje je sad ponižne vere, ki ni obupala, in zaupanja, ki se ni omajalo niti v skrajni stiski.³

Izražanje tega veselja ni le osebno, temveč tudi občestveno: »In ves zbor je zapil z močnim glasom in slavil Boga, ki rešuje tiste, ki upajo vanj.« (DanD 3,60) Veselje nad razodeto pravičnostjo tako postane skupinska hvalnica Bogu, ki brani pravične. Suzana s svojo zgodbo pričuje, da je veselje mogoče tudi po bridki krivici, če človek vztraja v resnici in ostane zvest Bogu. Njeno veselje je obnova osebnega dostojanstva in hkrati slavljenje Boga, ki je pravičen sodnik.

h) Elizabeta, žena duhovnika Zaharija, po dolgih letih neplodnosti in tihega pričakovanja prejme dar novega življenja: spočne sina – Janeza Krstnika. Izvor njene veselja je v globoki izkušnji, da Bog ne pozablja niti tistih, ki so v očeh sveta že prestari, nevredni ali brezupni. Njeno veselje se rojeva iz čudeža, ki presega naravne meje, in iz spoznanja, da Božji načrt deluje v svojem času – tudi takrat, ko se zdi za vse prepozno. Veselje v njej se poraja iz Božje zvestobe, ki odgovarja na dolgotrajno molitev in tiho vero.

Doživljanje tega veselja doseže višek ob srečanju z Marijo, ko Elizabeta napolnjena s Svetim Duhom vzklikne: »Blagoslovljena ti med ženami, in blagoslovljen sad tvojega telesa!« (Lk 1,42) V tem trenutku njeno veselje preseže osebno raven in postane preroško, saj prepozna, da se po Mariji uresničuje Božji odrešitelski načrt (Branch 2013, 6–8). Radost doživlja ne le zaradi svojega otroka, ampak zaradi bližine Mesija, ki ga nosi njena sorodnica. Elizabetino veselje tako dobi občestveno in duhovno razsežnost, ko se srečata dve verni ženski in se med njima ustvari prostor hvalnice.

Izražanje veselja je pri Elizabeti povezano z besedo blagoslova in močnim pričevanjem vere. Njeno veselje zato ni izbruh čustev, ampak premišljen, duhovno navdihnjen odziv, ki slavi Marijino zaupanje: »Blagor ji, ki je verovala.« (Lk 1,45) S tem Elizabeta postane prva oseba, ki javno prizna Marijino materinstvo in vero, tako pa svoje lastno veselje preobrazi v hvalnico drugemu. Njena radost je globoko eklezialna, saj povezuje, potrjuje in slavi delovanje Boga v skupnosti verujočih.

i) Marijino veselje izvira iz njene globoke vere in popolnega zaupanja v Božjo voljo. Kot pričuje sv. Brigita Švedska v svojih Razodetjih (Avsenik Nabergoj 2023a, 254–255), Marija ob angelovem oznanjenju ne sprašuje po lastnih zmožnostih ali koristih, temveč v ponižni odprtosti izreče: »Glej, Gospodova služabnica sem, zgodi se mi po tvoji besedi!« (Lk 1,38) Izvir njenega veselja je v zavedanju, da se je Bog v njeni ponižnosti ozrl nanjo in jo izbral za del svojega odrešitelskega načrta. To veselje se rojeva iz Božje bližine in njegove milosti, ne iz zaslug ali družbenega položaja.

Doživljanje tega veselja Marija izrazi v svoji hvalni pesmi (Magnifikat): »Moj duh se raduje v Bogu, mojem Odrešeniku.« (Lk 1,47) Njeno veselje pa ni površinski odziv, temveč globoko teološko izkustvo, utemeljeno v Božji zvestobi, ki se

³ »Biblični izraz za vero je *aman*. *Aman* pomeni zanašati se na Boga, mu zaupati ter na njegovo zanesljivost opirati razvijanje svoje trdnosti, zanesljivosti, tudi varnosti in trajnosti /.../. Vera je torej tesno prepletena z zaupanjem v Boga, zato lahko ugotovimo, da je vera vir človekove moči.« (Žalec 2020a, 272)

razodeva skozi generacije. Veselje je pri njej prepleteno z zavedanjem, da se skoznjo uresničuje obljuba Izraelu. Obenem čuti, da je to veselje vznemirljivo, saj pomeni novo ureditev sveta, po kateri se povzdigujejo ponižni in ponižujejo prevzetni.

Izražanje Marijinega veselja je oblikovano v pesem, ki je postala temeljno besedilo krščanske pobožnosti. Magnifikat je hvalnica, ki presega Marijino osebno izkušnjo in postane glas vseh, ki doživljajo Božjo zvestobo v senci vsakdanjega življenja. Njen Magnifikat je tako zavestna izpoved radosti, ki izhaja iz Božje pravičnosti: Marijino veselje ni statično, temveč se izliva v občestveno izročilo Cerkve kot molitev upanja, pričakovanja in zaupanja v Boga, ki spremeni svet.⁴

j) Samarijanka, ženska, ki prihaja k vodnjaku ob neobičajni uri, da bi se izognila pogledu drugih, doživi nepričakovano srečanje z Jezusom, ki njeno življenje povsem spremeni. Izvor njenega veselja je v tem, da je v Jezusu prepoznala nekoga, ki jo vidi v njeni resnici in je kljub temu ne obsoja. Razkrije ji vse o njenem življenju, toda ne zato, da bi jo ponižal, temveč da bi ji odprl pot do novega začetka. To globoko spoznanje, da je poznana in sprejeta, je tisto, kar v njej prebudi veselje odrešenja in sprejetosti.

Doživljanje tega veselja se kaže v njeni takojšnji preobrazbi: ženska, ki je bila prej osamljena in ranjena, postane zdaj pogumna oznanjevalka. Pusti vrč – simbol vsakdanjih skrbi – in steče v mesto z navdušenjem: »Pridite, pogledjte človeka, ki mi je povedal vse, kar sem storila. Kaj, če je on Mesija?« (Jn 4,29) Njeno veselje je dinamično: potisne jo iz samote v občestvo, iz tišine v besedo, iz sramežljivosti v oznanjevanje (Rule 2024, 260–270).

Izražanje njenega veselja je izrazito misijonarsko. Svoje izkušnje ne zadržuje zase, temveč jo deli, s čimer za Jezusa navdušuje tudi druge. Njeno pričevanje rodi vero v celotni skupnosti: »Veliko Samarijanov iz tistega mesta je začelo verovati vanj zaradi ženinih besed: »Vse mi je povedal, kar sem storila.«« (Jn 4,39) Samarijanka tako postane prva oznanjevalka evangelija v Janezovem evangeliju. Veselje nad spoznanjem Mesije jo spravi v službo besede – k vodenju drugih k istemu izviru žive vode, kot ga je okusila sama.

k) Marija Magdalena, ki je v globoki žalosti stala ob Jezusovem grobu, je prva oseba, ki doživi vstajenje kot živo resničnost. Izvor njenega veselja je v osebem srečanju z Vstalim, ki jo nagovori po imenu: »Marija!« (Jn 20,16) Ta preprosti, a globoko intimni klic preobrazi njeno žalovanje v veselje, in ko ga prepozna, spregovori: »Rabuni!« (tj. »Učitelj!«). Veselje se rodi iz odnosa, ki ni prekinjen s smrtjo, temveč potrjen z novim življenjem (Bieringer in Vanden Hove 2007, 211–241).

Doživljanje veselja je pri Mariji Magdaleni hkrati globoko osebno in duhovno. Iz bolečine in solz ob praznem grobu preide v presenečenje, ganjenost in globoko notranje prepričanje, da Jezus živi. Njen odziv pa ni evforija, temveč zadržana, a

⁴ »Upamo si trditi, da je molitev na najvišji stopnji verovanja hvalilna.« (Osredkar 2024, 23)

močna izkušnja skrivnosti vstajenja. Vstali je ne pušča pri sebi, temveč jo pošlje: »Pojdi pa k mojim bratom in jim povej...« (Jn 20,17)

Izražanje njenega veselja se takoj prelevi v poslanstvo. Postane prva oznanjevalka vstajenja. Njeno veselje ni zasebna tolažba, temveč pričevanje, ki pomeni začetek novega oznanila – evangelija vstajenja. Marija Magdalena tako kaže, da se resnično veselje ne ustavlja pri osebni izkušnji, temveč kliče k delitvi: veselje iz srečanja z Vstalim je zato treba oznaniti vsem, ker spreminja življenje ne le nje, temveč celotne skupnosti.

3. Filozofsko-antropološki, teološki in pastoralni pogled na veselje

Poglavje o svetopisemskih ženskah je pokazalo, da veselje ni enoplastno čustvo, temveč večdimenzionalna izkušnja, ki obsega izvor (Bog, Božji poseg, obljuba, rešitev), doživljanje (notranja preobrazba, prepoznavanje Božje navzočnosti) in hkrati izražanje (pesem, hvalnica, dejanje, pričevanje). Za osvetlitev svetopisemskega razumevanja veselja v luči sedanjega časa, bomo v nadaljevanju predstavili tri razsežnosti: filozofsko-antropološki, teološki in pastoralni pogled.

3.1 Filozofsko-antropološki pogled

Celostno razumevanje veselja kaže, da to ni le čustveni odziv, temveč celostna izkušnja, ki povezuje telo, duševnost, duha in medosebne odnose (Vodičar 2021, 903). Fredrickson (2004) poudarja, da zlasti veselje povečuje sposobnost posameznika za povezovanje, reševanje težav in dolgoročno psihološko odpornost. Njena teorija 'broaden-and-build' kaže, da veselje ni le prijetno čustvo, temveč tudi gradnik notranjih virov življenja, kar se ujema s svetopisemskimi podobami, pri katerih veselje osebo in skupnost pogosto preobraža.

V antropološkem smislu je pomembno razlikovati med veseljem, ki je odvisno od zunanjih dejavnikov, in tistim veseljem, ki lahko obstaja tudi v bolečini. Kot ugotavlja Matthieu Ricard (2011), budistični menih in nevroznanstvenik, je veselje globlje stanje notranje prostosti in prisotnosti, ki ni odvisno od trenutnega ugodja, temveč od odnosa do življenja. V krščanskem okviru teologije križa je tudi trpljenje prostor za skrivnostno, a resnično veselje (2 Kor 6,10).⁵

Sodobna filozofija in fenomenologija čustev potrjujeta, da je veselje pogosto povezano z izkušnjo smisla (Echavarria 2025). Paul Ricoeur celo trdi (1992), da pravo veselje ni mogoče brez predhodnega trpljenja, saj da se pristno veselje rodi prav iz razlike med bolečino in osvoboditvijo. Veselje namreč ni stanje ugodja, ampak odziv na zgodovinski in eksistencialni preobrat (Vodičar 2022, 701). V tem

⁵ Za Kierkegaardovo razumevanje odnosa med trpljenjem, smislom in veseljem gl. Žalec 2015; 2020b, še posebej 145–174: »Sedaj nam je lahko jasno, zakaj je Kierkegaard svojemu spisu dal naslov *Evangelij trpljenja*. Evangelij je dobra novica in Kierkegaard s svojim spisom 'prinaša' dobro novico, da je (tudi) v trpljenju (lahko) veselje, še več, da je v trpljenju (lahko) največje veselje.« (174) Do spoznanja o veselju v trpljenju je prišla tudi predkrščanska antika. Tako je npr. Sofokles govoril o 'bridki radosti'. (Žalec 2010, 277)

smislu se zopet razodeva pomen svetopisemskih žensk, katerih veselje se poraja iz izkustva rešitve. Ne iz bega pred trpljenjem, ampak iz vere, da Bog človeško zgodbo spreminja od znotraj.

3.2 Teološki pogled

Teološko veselje presega psihološko stanje (Roszak in Horvat 2024, 80–85) – Sveto pismo ga postavlja v odnos z Bogom. Ni le odziv na ugodne okoliščine, temveč je sad Duha (Gal 5,22), znamenje odrešenja (Iz 61,10) in izraz zaupanja v Božjo navzočnost. Posinodalna apostolska spodbuda Benedikta XVI. o Božji besedi v življenju in poslanstvu „*Verbum Domini*“ (123) v zaključku poudarja, da oznani-lo Božje besede ustvarja občestvo in poraja globoko veselje, ki izhaja iz ljubezni troedinega Boga in ga svet ne more dati. To veselje ni površno in minljivo, ampak se rodi iz zavesti, da ima Gospod Jezus sam besede večnega življenja (Jn 6,68).

V eshatološkem smislu je medtem veselje zaznamovano z upanjem. Po Moltmannu (1972) je krščansko veselje v temelju povezano z obljubo prihodnjega kraljestva, ki se že prepoznava v znamenjih Božje navzočnosti. To veselje, ki je ‚veselje kljub vsemu‘, ni naivno zanikanje trpljenja, temveč radikalna odprtost za prihodnje odrešenje, ki se človeškega srca dotika že zdaj. Veselje svetopisemskih žensk (zlasti Marije, ki v Magnifikatu napove preobrat svetovnih moči) je prav tako eshatološko veselje, polno upanja, ki preoblikuje sedanjost.

Sodobna feministična teologija pa opozarja, da je veselje tudi prostor upora in osvoboditve. Ivone Gebara (1999) npr. pravi, da je veselje žensk pogosto spregledano – ne ustreza namreč tradicionalnim predstavam o moči in uspehu. V likih svetopisemskih žensk, ki sredi stiske in obrobosti prepoznajo Božje delovanje, lahko vidimo veselje kot teološko dejanje odpora, kot obliko upanja in potrditve življenja, ki presega strukture zatiranja.

Ob tem postaja jasno, da je sporočilna moč svetopisemskih žensk v tem, da njihovo veselje ni površinsko, ampak oblikovano skozi zvestobo, ranljivost, pogum in Božje delovanje. Njihove zgodbe potrjujejo sodobne ugotovitve, da je pristno veselje povezano z notranjo celovitostjo, skupnostjo in doživljanjem smisla. Ne gre za individualistično izkušnjo, ampak za vključenost drugih – z blagoslovom, pesmijo, daritvijo, pričevanjem ali vpetostjo v zgodbo odrešenja.

Tudi sodobna teološka antropologija kot temelj veselja vidi odnosno naravo človeka. Papež Frančišek v „*Laudato si'*“ (1) spominja, da je narava naša skupna hiša, »kakor sestra, s katero delimo življenje, in kakor lepa mati, ki nas sprejema v svoje naročje«. Veselje torej vključuje povezanost z ustvarjenim svetom in z Gospodom, v katerem se razodene polnost odnosa. Zato presega psihološko dobrobit in je znamenje Božje navzočnosti v človeški zgodbi. V dialogu z znanostmi o človeku ni le zasebni čustveni pojav, ampak ključna sestavina duhovne in etične zrelosti.

3.3 Pastoralni pogled

Sodobni moralni teolog James Keenan (2005) v svoji etiki poudarja pomen ‚vrli-

ne veselja, ki je posledica ljubečega delovanja in notranje usklajenosti s samim seboj in drugimi. Takšno veselje ni v nasprotju z naporom ali bolečino, temveč ju vključuje in presega. V povezavi s svetopisemskimi ženskami je ta radost razvidna v likih, kakršni sta Ruta in Elizabeta, katerih veselje se poraja iz dolgoživljenjske zvestobe in tihe, vztrajne vdanosti.

V tem smislu raziskave religiozne izkušnje (Brumec in Roszak 2024) potrjujejo, da občutenje radosti sodi med njene osrednje vidike – skupaj z blaženostjo, hvaležnostjo in občutenjem milosti –, kar odpira pot k njenemu eshatološkemu razumevanju. Veselje je v pastoralnem kontekstu razumljeno kot občestvena drža, ki se izraža v liturgiji, katehezi in pričevanju.

4. Sklep: Pomen svetopisemskih žensk za sodobno kulturo veselja

Svetopisemske ženske, predstavljene v prispevku, ponujajo dragocen vpogled v temeljne razsežnosti veselja – v njegov izvor, doživljanje in izražanje. Njihove življenjske zgodbe razkrivajo, da pravo veselje ni površinski čustveni odziv, temveč globoka duhovna izkušnja, ki se poraja iz odnosa z Bogom, vodi v notranjo preobrazbo in se izraža navzven – v dejanjih hvaležnosti, solidarnosti in oznanila. Veselje, ki ga poosebljajo, ni plod brezskrbnosti, temveč napetosti med človeško nemočjo in Božjo zvestobo.

V dialogu s sodobno antropologijo in teologijo izpostavljamo, da tako veselje presega raven le subjektivnega dobrega počutja – postane namreč prostor notranje zbranosti, duhovne trdnosti in odprtosti za smisel. Je duhovna moč, ki človeka spremlja skozi preizkušnje ter ga ohranja v zvestobi resnici in odnosu z Drugim. V tej luči svetopisemske ženske niso zgolj osebnosti iz preteklosti, ampak arhetipi vere in notranje svobode, ki lahko globoko nagovorijo današnje duhovno iskanje.

Njihov prispevek k sodobni kulturi veselja lahko povzamemo v več razširjenih poudarkih:

- Svetopisemske žene nas učijo, da veselje ne izhaja iz zunanjih okoliščin, ampak iz odnosa z Bogom, ki vidi, sliši in ostaja zvest. To je za sodobno duhovno življenje, ki pogosto temelji na površinskem iskanju izpolnitve, a pogaša trdnost notranjega jedra, utemeljenega v Božji navzočnosti, temeljno sporočilo.
- V njihovih zgodbah je veselje sad dolgega procesa: molitve, čakanja, trpljenja, odločnosti. To govori v prid duhovnosti, ki ni instantna rešitev, temveč pot zorenja. Pastoralno gledano to pomeni, da moramo oblikovati skupnosti, v katerih bo na voljo prostor za to počasno zorenje veselja: v veri, zakramentih, medosebni podpori.
- Veselje v Svetem pismu – tudi če je po izvoru osebno – nikoli ne ostane zaprto v zasebnost. Tako Judita, Marija, Mirjam kot Samarijanka in druge ga takoj delijo. Za krščansko občestvo to torej pomeni, da je veselje izraz občestvenega življenja, skupne hvaležnosti in liturgičnega spomina. Potrebujemo pastoralne

prijeme, ki veselje gojijo kot občestveno duhovno držo v slavljenju, molitvi, katehezi in pričevanju.

- Mnoge svetopisemske žene delujejo v razmerah izključenosti, stiske ali celo ogroženosti (Suzana, Estera, Samarijanka). Njihovo veselje ni beg pred stvarnostjo, temveč notranji upor, odraz prepričanja, da ima življenje smisel, da Bog ne molči in da je svet mogoče spreminjati. V času duhovne izpraznjenosti in občutka nemoči je to globoko evangeljsko sporočilo za krščansko duhovnost: veselje kot oblika upanja.
- Tako Marijin Magnifikat, Elizabetin blagoslov kot pričevanje Marije Magdalene razkrivajo, da veselje ni vezano le na sedanjí trenutek, ampak sega v prihodnost, v obljubo odrešenja. Kristjanovo veselje je zazrto v „še ne“ Božjega kraljestva, ki pa se med nami začenja že zdaj. V pastoralni praksi to pomeni gojiti veselje kot trajno upanje – in ne kot kratkotrajen čustveni odmik.
- V duhovnem življenju – zlasti v ignacijanski in karmeličanski tradiciji – ima veselje kot sad kontemplacije in notranje svobode posebno mesto. Svetopisemske ženske pa nam s svojo raznovrstnostjo razkrivajo, da za izkustvo veselja ni enotnega vzorca: poti so mnogotere, toda vse temeljijo na poslušanju, sprejemanju in darovanju. Njihove zgodbe vabijo k razširjanju podobe svetosti, ki vključuje ranljivost, ustvarjalnost in notranje veselje.

V našem času, ko se človek pogosto spopada z duhovno izpraznjenostjo, razkrojem odnosov in iskanjem smisla, so lahko svetopisemske ženske verodostojne spremljevalke in vzornice. Njihovo veselje je pristno, ker je preizkušeno; je globoko, ker je rojeno v odnosu; je pa tudi dejavno, ker se vedno izlije v življenje drugih.⁶

Za pastoralno in duhovno prenavo današnje Cerkve je njihova dediščina povabilo, da veselju znova damo osrednje mesto – ne kot vzdušju, temveč kot temeljni duhovni drží, utemeljeni v evangeliju. Tako se svetopisemske ženske iz preteklosti spreminjajo v sopotnice prihodnosti: žene, ki kažejo, kako veselje v Kristusu postane pot, resnica in življenje.

Kratici

LS – Frančišek 2015 [Laudato si’].

VD – Benedikt XVI. 2011 [Verbum Domini].

⁶ »Večja pozornost na literarne oblike prikazov ženskih likov mdr. pokaže svetopisemsko značilnost prikazov duhovne moči v šibkosti ženskih likov kot mater. Večina žensk prej ali slej pokaže moč materinskih čustev in sposobnost premagovanja najtežjih preizkušenj v reševanju svojih otrok. To končno pojasni, zakaj tako v judovstvu kot tudi v krščanstvu ženski liki služijo kot podoba Izraela, Sinagoge in Cerkve v prikazih pregreh nezvestobe, predvsem pa čudeža zvestobe do Boga in do ljudi.« (Avsenik Nabergoj 2023b, 46)

Reference

- Avsenik Nabergoj, Irena.** 2023a. Življenje Marije kot zgled poznosrednjeveške marijanske hagiografije v Razodetjih Brigite Švedske. V: Blanka Bošnjak, ur. *Hagiografija v luči sodobnih raziskav*, 245–268. Maribor: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.
- – –. 2023b. Čustva in vrednote ženskih likov v Stari zavezi. *Edinost in dialog* 78, št. 2:21–49.
- – –. 2024. Šibkost Izraela in moč ženskih likov v Deborini pesmi (Sodniki 5). *Edinost in dialog* 79, št. 2:41–59.
- Bailey, Randall C.** 1995. The Redemption of Yhwh: A Literary Critical Function of the Songs of Hannah and David. *Biblical Interpretation* 3, št. 2:213–231.
- Benedikt XVI.** 2011. Verbum Domini. Gospodova beseda. Posinodalna apostolska spodbuda. Ljubljana: Družina.
- Bieringer, Reimund, in Isabelle Vanden Hove.** 2007. Mary Magdalene in the Four Gospels. *Louvain Studies* 32, št. 3:186–254.
- Branch, Robin Gallaher.** 2013. Astonishment and joy: Luke 1 as told from the perspective of Elizabeth. In *die Skriflig* 47, št. 1:1–10.
- Brumec, Snežana, in Piotr Roszak.** 2024. Exploring the Transformative Aftereffects of Religious Experiences on Pilgrims Along the Camino de Santiago in Spain. *J Relig Health* 63:4876–4901.
- Celarc, Matjaž.** 2024. Rebekah: As a Chosen Agent of God. *Bogoslovni vestnik* 84, št. 3:459–474. <https://doi.org/10.34291/BV2024/03/Celarc>.
- Conybeare, Catherine.** 2013. *The Laughter of Sarah: Biblical exegesis, feminist theory, and the concept of delight*. Cham: Springer.
- Echavarria, Martin F.** 2025. The Four Causes of Personality. A Thomistic Approach to Personality Theory. *Scientia et Fides* 13, št. 1:233–256.
- Ellis, James W.** 2021. Hannah's Song: A Foreshadowing of the Magnificat. *European Journal of Theology and Philosophy* 1, št. 3:15–24.
- Francišek.** 2015. Laudato si'. O skrbi za skupen dom. Okrožnica. Ljubljana: Družina
- Fredrickson, Barbara L.** 2004. The broaden-and-build theory of positive emotions. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London: Series B: Biological Sciences* 359, št. 1449:1367–1377.
- Gebara, Ivone.** 1999. *Longing for Running Water: Ecofeminism and Liberation*. Minneapolis: Fortress Press.
- Goldberg, Harvey E.** 2010. Purim and its Relatives in Tripoli: A Comparative Perspective on the Social Uses of Biblical Stories. *Sephardic Horizons* 1, št. 1:1–16.
- Han, Byung-Chul.** 2015. *The burnout society*. Stanford: Stanford University Press. Izvirnik: *Müdigkeitsgesellschaft* (Berlin: Matthes & Seitz).
- Keenan, James F.** 2010. *Moral wisdom: Lessons and texts from the Catholic tradition*. London: Bloomsbury Publishing PLC.
- Mayfield, Tyler.** 2009. The Accounts of Deborah (Judges 4–5) in Recent Research. *Currents in Biblical Research* 7, št. 3:306–335.
- Marx, Dalia.** 2015. The Prayer of Susanna (Daniel 13). V: Stefan C. Reif in Renate Egger-Wenzel, ur. *Ancient Jewish Prayers and Emotions*, 221–238. Berlin: De Gruyter.
- Moltmann, Jürgen.** 1972. *Theology of Hope*. New York: Harper & Row.
- Nolte, S. Philip, in Pierre J. Jordaen.** 2011. Ideology and intertextuality: Intertextual allusions in Judith 16. *HTS: Theological Studies* 67, št. 3:1–9.
- Osredkar, Mari Jože.** 2024. Moliti po Kristusovem zgledu. *Edinost in dialog* 79, št. 2:11–26.
- Palmisano, Maria Carmela.** 2023. Rut: ritratto di »una donna di valore« straniera nel canone ebraico. *Edinost in dialog* 78, št. 2:51–68.
- Portier-Young, Anthea E.** 2024. Miriam's Dance as Embodied Prophecy (Exodus 15: 20–21). *Journal of Biblical Literature* 143, št. 2:207–227.
- Ricard, Matthieu.** 2011. *Happiness: A Guide to Developing Life's Most Important Skill*. New York: Little, Brown and Company.
- Ricoeur, Paul.** 1992. *Oneself as Another*. Chicago: University of Chicago Press.
- Rozsak, Piotr, in Saša Horvat.** 2024. *Overcoming Reductionism and Crafting a New Synthesis: Theodicy Confronting Pain and Suffering*. Cham: Springer.
- Rule, Peter.** 2024. Jesus talks to the Samaritan woman: A dialogic analysis. *Acta theologica* 44, št. 2:256–274.
- Sveto pismo: Slovenski standardni prevod.** 2001. <https://www.biblija.net/biblija.cgi?l=sl&biblija.cgi> (pridobljeno 10. 5. 2025).
- Večko, Snežna.** 2024. Esterina molitev pred srečanjem s kraljem (Est 4,17a–17h in 17i–17z). *Edinost in dialog* 79, št. 2:61–79.
- Vodičar, Janez.** 2021. Odprtost pomenu kot temelj upanja v vzgoji in izobraževanju. *Bogoslovni vestnik* 81, št. 4:893–904.
- – –. 2022. Holarhični model celostne resonančne pedagogike za novo katehezo. *Bogoslovni vestnik* 82, št. 3:691–704.
- Žalec, Bojan.** 2010. *Človek, morala in umetnost*:

uvod v filozofsko antropologijo in etiko. Ljubljana: Teološka fakulteta.

- . 2015. Kierkegaardova vesela »novica«: »Bog je ljubezen« kot temelj veselja v trpljenju. *Poligrafi* 20, št. 79–80:91–112.

- . 2020a. Rezilienca, teologalne kreposti in odzivna Cerkev. *Bogoslovni vestnik* 80, št. 2:267–279.

- . 2020b. *Kierkegaard o ljubezni in preizkušnjah: krščanska antropologija tesnobe, nasilja in trpljenja.* Ljubljana: KUD Apokalipsa.